

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
EU-oikeus- ja tietosuojayksikkö
Erityisasiantuntija Miikka Hiltunen

LAUSUNTO

3.10.2025

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain 3 §:n ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain 5 ja 25 §:n muuttamisesta (HE 76/2025 vp)

Hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausunnon otsikossa mainitussa asiassa.

Kyseessä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettaviksi Digi- ja väestötietovirastosta annettua lakia (304/2019) ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettua lakia (571/2016). Esitettävillä muutoksilla on tarkoitus osaltaan mahdollistaa Digi- ja väestötietoviraston sekä eräiden sen julkisen hallinnon asiakasorganisaatioiden säästötavoitteiden toteuttamista.

Digi- ja väestötietoviraston tehtäviin kuuluva kansalaisneuvonnan yleinen neuvontapalvelu lakkautettaisiin sen nykyisessä merkityksessä. Jatkossa Digi- ja väestötietoviraston kansalaisille tarjoaman tuen painopiste siirtyisi digitaalisten palvelujen käytön tuen ja neuvonnan tehtäviin, joista säädettäisiin laissa yleisemmin. Hallinnon yhteisiin sähköisen asioinnin tukipalveluihin lukeutuvan kansallisen palveluväylän käyttövelvollisuus poistettaisiin niiltä viranomaisilta, joita se voimassa olevan lain mukaan koskee. Viranomaisilla olisi jatkossakin oikeus palveluväylän käyttöön. Tukipalvelujen kustannuksia ja niistä perittäviä maksuja koskevaa sääntelyä muutettaisiin siten, että Digi- ja väestötietovirasto voisi jättää maksun perimättä luonnollisen henkilön tunnistuspalvelun ja asiointivaltuuspalvelun julkisoikeudellisesta käytöstä muun muassa eräiltä viranomaisilta, valtioelimiltä ja julkista hallintotehtävää hoitavilta.

Oikeusministeriö toteaa lausuntonaan seuraavan.

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Oikeusministeriö on antanut kyseessä olevan hallituksen esityksen esitysluonnoksesta sen valmisteluvaiheessa valtiovarainministeriölle lausunnon. Lausunnossaan oikeusministeriö muun muassa katsoi, että esitysluonnosta tuli täydentää muutosehdotusten vaikutusten arvioinnilla suhteessa perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaisiin hyvän hallinnon perusteisiin, koska kansalaisneuvonnan yleisen neuvontapalvelun lakkauttamisella voi olla vaikutusta ainakin joidenkin hallinnon asiakkaiden mahdollisuuksiin saada neuvontaa asioissaan.

Esitystä on täydennetty tältä osin ja siinä on arvioitu sen suhdetta perustuslaissa säädettyihin 6 §:n yhdenvertaisuutta ja 21 §:n hyvän hallinnon takeita koskeviin perusoikeuksiin. Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa ei tosin ole tältä osin viitattu perustuslakivaliokunnan käytäntöön. Esityksessä on arvioitu, että hyvän hallinnon takeiden toteutuminen on tässä yhteydessä relevantti kysymys lähinnä heikommassa asemassa olevien, kuten iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden kohdalla. Esityksen säätämisyjärjestysperusteluiden mukaan kansalaisneuvonnan yhteydessä toiminut Suomi.fi-palvelujen käytön tuki jatkuu ennallaan ja sitä tullaan myös vahvistamaan, kun viranomaisasioinnissa siirrytään digitaalisten palvelujen ensisijaisuuteen. Esityksessä arvioidaan, että yleisen kansalaisneuvonnan lakkauttamisella tai tukipalvelujen maksullisuudella ei merkittävässä määrin heikennetä heikommassa asemassa olevien taikka muidenkaan hallinnon asiakkaiden mahdollisuutta saada neuvontaa tai asioida hallinnossa, vaikka on mahdollista, että nykymuotoisen kansalaisneuvonnan lakkauttaminen voi hankaloittaa ainakin joidenkin hallinnon asiakkaiden mahdollisuuksia saada neuvontaa asioissaan. Esityksessä arvioidaan, että kansalaisneuvonnan lakkauttamista taikka tukipalvelujen maksullisuutta ei voida pitää perustuslain 6 tai 21 §:ssä säädetyn vastaisena.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan esitykseen lisätty vaikutusarvio ja säätämisyjärjestysperustelut kansalaisneuvonnan lakkauttamista ja tukipalvelujen maksullisuutta koskevien ehdotusten suhteesta perustuslain 21 §:n 2 momenttiin ovat asianmukaiset. Ehdotukset eivät vaikuta perusteluiden valossa ongelmallisilta. Lisäksi oikeusministeriö katsoo, että tukipalvelulain 25 §:ään lisättäväksi ehdotettu asetuksenantovaltuus ei myöskään vaikuta ongelmalliselta ja ministeriön lausunnon johdosta esitystä on täydennetty riittävällä arvioinnilla suhteessa perustuslain 80 §:ään. Oikeusministeriöllä ei ole asiassa huomautettavaa.